

Коректурні таблиці як засіб стимулювання креативності дітей

Креативність як здатність і, прагнення до творчої діяльності, прояву фантазії, вигадки, уяви науковці справедливо відносять до базових якостей особистості, оскільки саме вона визначає життєву позицію, спрямованість і характер дій людини незалежно від їх предметного змісту. Креативність людини будь-якого віку полягає в здатності виявляти свою неповторність, у схильності до творчості, прагненні й готовності діяти, а отже дає змогу робити відкриття, знаходити оригінальні рішення, виявляти винахідництво і раціоналізаторство. Креативна людина відчуває жагу до самого процесу творення, переживає у творчості глибокі почуття, смак долання труднощів.

В основі креативності лежить вміння нестандартно і широко мислити, без стереотипів і обмежень. Бо якщо людина мислить стандартно, то принципово нового і цікавого вона не створить. Щоразу, коли ми приймаємо якесь рішення в житті, ми спочатку розмірковуємо. Якщо ж наше мислення «зашорене», то рішення може бути не найвдалішим.

Креативні можливості дошкільного дитинства

Дитинство, передусім дошкільне, — єдиний період життя, коли творчість може стати універсальним і природним способом буття людини. Численні наукові дослідження різних часів свідчать про необмежені креативні можливості дошкільного дитинства, тому провідним завданням дорослих є створення сприятливих умов стимулювання і спрямування розвитку особистості у цей період.

На етапі дошкільного дитинства про креативність дитини свідчать:

- уміння ставити незвичайні запитання;
- здатність самостійно оригінально відповідати;
- намагання й уміння відійти від шаблону, зробити по-іншому, покладаючись на свій життєвий досвід;
- сміливість у використанні нових можливостей.

Розвиток креативності як базової якості, інтелектуальної та мовленнєвої креативності особистості дошкільника потребує широкого життєвого простору, включення в різні види діяльності, достатньої свободи дій. Водночас, щоб цей простір не виявився пустопорожнім для розвитку дитини, необхідна доцільна, помірна участь дорослого. Адже нерідко ми можемо спостерігати безпорадного й змученого малюка серед купи іграшок і предметів. Він не знає, що з цим усім можна робити. Натомість креативна дитина може тривалий час зацікавлено діяти з тим самим предметом, відкриваючи для себе його нові грані та можливості для використання. Але потрібна не просто присутність дорослого, а розумне і терпляче керівництво творчими пошуками, спробами дитини, вміння взаємодіяти, не підмінюючи й не випереджаючи дитячу допитливість, а лише спрямовуючи та підтримуючи її. Адже в обмеженому полі жорсткого керівництва й контролю креативність і пізнавальна активність не мають шансу розвинути.

Важливою умовою організації творчої взаємодії дорослих і дітей у пізнавальній діяльності є пробудження спільного інформаційно-ігрового інтересу в процесі застосування будь-якого ефективного розвивального

засобу — книги, набору картинок або сюжетної картини, багатофункціонального обладнання тощо. До таких засобів пропонуємо віднести і коректурні таблиці.

Коректурні таблиці: вимоги та можливості застосування

В історії дидактики науковці і практики неодноразово зверталися до різноманітного використання предметних картинок, зокрема й у вигляді таблиць. Цікавий досвід застосування коректурних таблиць накопичено й описано логопедами і дефектологами дошкільних закладів, а в початковій освіті — грузинським педагогом-новатором Шалвою Амонашвілі. Саме тому ми вирішили не зупинятися на надзвичайному навчально-розвивальному ефекті цього дидактичного засобу, а лише ознайомити вас з міркуваннями щодо можливостей оптимізації освітньої роботи на основі коректурних таблиць, а надалі — представити досвід роботи педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів Донеччини і Луганщини. На нашу думку, в практиці роботи дошкільних навчальних закладів коректурні таблиці й досі застосовують безсистемно, тоді як у ситуації створення дидактико-методичного супроводу для розвивальної роботи в освітньому середовищі дошкільних навчальних закладів вони могли б стати одним з ключових засобів збагачення пізнавального досвіду дошкільників.

Коректурні таблиці — це інформаційно-ігрове поле з різною кількістю клітинок (від 9 до 25), заповнених предметними картинками (цифрами або буквами; цифрами і буквами; символами чи знаками, геометричними фігурами). Картинки добирають за змістом тематично. Тематична палітра коректурних таблиць може бути досить широкою. Вона майже не змінюється в різних вікових групах, розширюється лише змістове наповнення та урізноманітнюються зв'язки між елементами теми.

Скажімо, тема «Осінь» для молодших дошкільників представлена коректурними таблицями з підтем: ознаки осені, осінній одяг, урожай. А для старших дошкільників тему «Осінь» розширено ще й такими підтемами, як-от: осінні роботи, підготовка тварин до зими тощо.

Доцільно кожному клітинку коректурної таблиці пронумерувати і підписати друкованим шрифтом — це значно розширить розвивальні можливості використання таких таблиць: мимовільно малюки запам'ятовуватимуть цифри і образ друкованого слова. Без особливих зусиль, завдяки регулярному використанню коректурних таблиць, діти привчаються запам'ятовувати, так би мовити, «зчитувати» зоровий образ надрукованого слова, зіставляти його з буквеним виразом, що у майбутньому забезпечить оптимальну техніку читання, яка базується на впізнаванні засвоєних раніше друкованих слів. Крім того, це дає змогу використовувати коректурні таблиці не лише для реалізації пізнавальних, інтелектуальних, мовно-мовленнєвих (фонетичних, лексичних, граматичних, мовленнєвотворчих) завдань, а й для вправляння дітей у математичних уміннях (порахувати, встановити послідовність, порівняти, визначити форму, дібрати предмет-замісник тощо), закріплення орієнтування в просторі («перед», «між», «вище», «нижче», «за» тощо), розвитку уваги та спостережливості дошкільників. Можливо, це і пояснює саму назву «коректурна таблиця» — таблиця, яка дає змогу

коригувати наше сприйняття об'єктів і явищ дійсності: щоразу ті самі об'єкти і явища можна розглядати в новому ракурсі, під іншим кутом зору, звертати увагу на їхні характерні особливості.

Коректурна таблиця є засобом розвитку творчості також у дорослих — батьків, вихователів і навіть педагогічних колективів, які щоразу можуть знаходити нові педагогічні смисли у її використанні: вигадувати нові завдання, встановлювати нові закономірності та зв'язки між елементами таблиці. Тож створюється своєрідна інформаційно-інтелектуальна гра — розгорнута в часі і не обмежена в плані її просторового використання.

Коректурні таблиці, як і будь-які інші творчі ігри, можна використовувати в різних форматах життєдіяльності дітей — не лише у спільній партнерській діяльності з дорослими, а й під час спеціально організованої освітньої діяльності:

- на початку заняття — як засіб активізації психічних процесів і включення дітей у навчально-пізнавальну діяльність;
- в основній частині заняття — для уточнення знань і розширення інформаційно-пізнавального кола уявлень дошкільників, унаочнення процесу встановлення причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами та явищами дійсності тощо.

Поза межами організованого навчання коректурні таблиці можна застосовувати як своєрідну інтелектуальну гру, в якій діти змагатимуться поодиноці або командами на швидкість реакції, точність і широту сприйняття, багатший словник тощо. Головне, що забезпечує успіх їх використання, — живий інтерес дітей, радість відкриття, допитливість, мовленнєва ініціативність, задоволення від відчуття своєї інтелектуальної спроможності, які дорослий має підтримувати, ретельно оберігаючи в процесі роботи з коректурною таблицею її пізнавально-ігровий статус. Будь-який примус, тиск, різкість, формалізм з боку дорослого можуть згасити емоційний відгук дітей на інтелектуальну гру й істотно знизити її результативність. Кількість учасників такої інтелектуальної гри не обмежується. Організувати гру можна як з однією дитиною, так і з групою дітей: у будь-якому разі кожна дитина виконує завдання індивідуально. А організація групових ігор сприяє розвитку товариських партнерських стосунків між дітьми.

Рекомендації щодо виготовлення коректурних таблиць

Коректурні таблиці матимуть розвивальний ефект, якщо дотримуватися певних правил при їх виготовленні та використанні. Незалежно від формату таблиці, картинки обов'язково мають бути предметними, щоб забезпечити ясність і чіткість сприйняття: слухового (завдання чи запитання дорослого) і зорового (пошуку й знаходження відповіді на запитання чи розв'язання завдання в таблиці)

Так, у таблиці «Йдемо до школи» зображення олівця в руці може зробити запитання до картинки некоректним. Наприклад, на запитання «Яке письмове приладдя використовують учні?» очікувана відповідь — «Олівець». Але дитина бачить ще й зображення руки, що заважає сприйняттю олівця як окремого предмета. Тож правильно використовувати чітке ізольоване зображення олівця. Картинки мають

бути достатньо великими, реальними, щоб дитина могла їх легко впізнати, бажано однотипними (малюнки, фотографії, схематичні зображення тощо) для полегшення їх сприйняття дітьми і дотримання естетичних вимог. Можливий варіант виготовлення коректурних таблиць з контурними зображеннями, що дає змогу використовувати завдання і на розфарбування.

Кількість картинок у коректурній таблиці для використання в молодшій групі має становити від 9 до 12, максимально — 16 картинок; у старшій — 20 - 25 картинок. Що менші діти, то більш очевидними мають бути зв'язки між предметами як тематичним угрупованням.

Картинки слід добирати, не просто групуючи зображення предметів за видовою ознакою, а так, щоб стимулювати розумову діяльність дітей, активізувати психічні процеси: сприйняття, увагу, уяву, пам'ять, мовлення, мислительні операції тощо.

Наприклад, до коректурної таблиці «Квіти» потрібно дібрати не лише картинки із зображеннями ромашки, тюльпана, кульбаби і ще 13 різних квітів, до того ж такі, щоб під час роботи з цією таблицею можна було охопити різноманітні й різнорівневі зв'язки квітів як угруповання з іншими елементами буття. Тому при доборі картинок для цієї тематичної таблиці варто враховувати такі аспекти:

- умови та місце зростання квітів;
- час цвітіння;
- способи використання;
- сезонна, святкова «приналежність», якщо така є;
- однорічні чи багаторічні квіти;
- декоративні квіти чи дикорослі;
- які комахи, птахи запилюють квіти та використовують їх для своїх потреб;
- люди яких професій доглядають за цими квітами;
- можливість класифікувати квіти за різними ознаками (колір, форма, розмір, аромат) тощо.

Тож під час застосування коректурної таблиці «Квіти» ми маємо змогу не лише закріпити й розширити уявлення про квіти, речі, дії та явища, пов'язані з ними, а й забезпечити формування системного бачення квітки як елемента природного й людського світу в різноманітних її взаємозв'язках.

Рекомендації щодо роботи з коректурними таблицями

Існують декілька варіантів роботи з таблицями:

- дорослий оголошує запитання або завдання, діти виконують його, пояснюють свої дії; дорослий може прокоментувати відповідь, судження (надати додаткову інформацію, оцінити виконання, уточнити деякі факти тощо). Основне завдання — завдяки уважному слуховому сприйняттю і зосередженому розгляданню таблиці знайти правильну відповідь і назвати правильне слово (слова);
- запитання чи завдання представлені на картках за допомогою символічних знаків, які діти мають самостійно «прочитати». Дати відповідь на запитання

чи виконати завдання діти мають, використовуючи спеціальні фішки (геометричні фігури, дрібні предмети, якими діти накривають картинки-відповіді), а потім прокоментувати результат виконання завдання. Суть розумових дій полягає в тому, щоб не лише знайти в таблиці правильну відповідь, а й виконати додаткові завдання — накрити, розфарбувати, порахувати, зіставити зі схемою, моделлю, символом тощо;

- діти працюють з розлінованою, але незаповненою коректурною таблицею-рамкою і набором предметних картинок-карток, заповнюючи клітинки згідно з усними завданнями дорослого або символічними вказівками на форму (колір, букву, число, величину тощо). Такі завдання розвивають здатність орієнтуватися в таблиці, вправляють у розумінні й правильному вживанні прийменників («між», «за», «перед», «під» тощо), просторових прислівників («вище», «нижче», «справа», «зліва») і прикметників (червоний, круглий, великий тощо). Запитання і завдання (вправи), більшість з яких ми спеціально розробили для запропонованих коректурних таблиць, передбачають не єдину, а множинну, багатоваріантну відповідь, що спонукає дітей до активного сприйняття зображень, неординарного розв'язання завдання, заохочує їх до участі в інформаційній грі за змістом таблиці.

Скажімо, до таблиці «Йдемо до школи» можна запропонувати дітям з 20 картинок обрати та назвати:

- предмети, які складають у пенал;
- предмети, назви яких починаються з певного звуку; мають певну кількість складів;
- предмети, що довші за якийсь предмет;
- предмети, які потрібні на уроці малювання;
- предмети, яким не місце на уроці читання тощо.

Щоб не втомити дітей потоком запитань, дорослий може сформулювати окремі з них у вигляді завдань:

- серед кількох предметів знайти зайвий;
- продовжити речення, що починається з певного слова з таблиці;
- назвати одним словом низку предметів, зображених у таблиці;
- визначити «сусідів» вказаної картинки;
- встановити закономірну послідовність за певною ознакою (скажімо, вказати найважчий предмет з трьох названих);
- скласти історію за названими картинками тощо.

Є й інші вимоги щодо організації пізнавальної гри на основі таблиці. Йдеться передусім про характер, спрямованість запитань, завдань, вправ, ігор, які педагог може запропонувати дітям. Для посилення розвивального ефекту треба добирати запитання, які спонукають дитину не лише констатувати очевидний факт («Покажи, де зайчик», «Знайди, які предмети мають круглу форму», «Скільки птахів на картині?» тощо), а відшукувати правильну відповідь, аналітично «перебираючи» очима численні варіанти.

Так, під час роботи над коректурною таблицею «У світі казок» діти знаходять відповіді на такі запитання:

- Які речі ми можемо побачити лише в казках?
- Які звичайні речі у казках перетворюються на чарівні?
- Які з цих героїв добрі (злі) ?

- На що або на кого можуть перетворитися казкові речі чи герої?

Виконують такі завдання:

- назвати казкового героя, який «оселився» —
- між Буратіно та Мийдодіром;
- над Попелюшкою;
- праворуч від Колобка.

Виконання завдань такого типу потребує від дітей не стільки розмірковувань, скільки швидкості реакції, уважності. Проявлена під час виконання завдання кмітливість приносить надзвичайне інтелектуальне задоволення і в командному, і в індивідуальному «заліку».

Використання коректурних таблиць на заняттях

Як ми вже зазначали, коректурні таблиці можуть бути ефективним засобом «включення» дітей у заняття, тобто педагоги можуть використовувати їх на початку заняття як демонстраційний засіб.

Це дає змогу не лише активізувати пізнавальні процеси, а й наблизити дітей до тематичного кола питань, над яким працює група. Так, у процесі проживання теми «Мандрівники» доречно використати коректурну таблицю «Транспорт», яка може стати опорою при закріпленні й уточненні знань дітей, при моделюванні проблемної ситуації або виконанні мовленнєво-творчого завдання.

Під час проведення основної частини заняття, об'єднавши дітей у невеличкі підгрупи, можна запропонувати їм менші за розміром таблиці. До того ж завдання, якщо воно єдине для всіх, діти можуть розв'язувати командно. У цьому випадку команди змагатимуться, хто краще виконає завдання. Можна також, щоб кожна команда одержала різні за змістом завдання. При цьому пояснення представників кожної команди щодо одержано-го завдання та його виконання є саме по собі цінним способом удосконалення зв'язного мовлення дошкільників.

Ігри на основі коректурних таблиць цікаві і різноманітні. Зауважимо, що до видання готується методичний посібник «КІТ» — калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості, в якому, крім детально описаної технології, представлено добірку розроблених завдань, ігор і вправ до складених коректурних таблиць.

Завдання та організація роботи з коректурними таблицями

З огляду на конкретність мислення старших дошкільників та нестійкість їхньої уваги, ключову організаційну роль у роботі з коректурними таблицями виконує дорослий. Він ставить запитання або формулює завдання, а діти виконують їх, пояснюючи свої дії. Вихователь за потреби коментує дії дітей, оцінює їх, надає дітям додаткову інформацію, уточнення тощо.

Під час роботи з коректурними таблицями основними завданнями для дітей є такі:

- знайти правильну відповідь;
- назвати потрібне слово/слова;
- пояснити свої дії;

- висловити власну думку.

Під час виконання цих завдань у дітей формується така важлива навичка, як концентрація уваги, а ще — здатність зосереджуватися на слуховому сприйнятті та розгляданні таблиці. Вправи, завдання, ігри на основі таблиць дають змогу не лише активізувати мисленнєві процеси, а й систематизувати та збагачувати знання дітей у різних галузях. Залежно від змістової домінанти вихователь обирає ті методи роботи, які дають змогу реалізувати дидактичні завдання заняття.

Педагогами нашого дошкільного закладу виготовлено коректурні таблиці різної тематики. До них розроблено інтелектуально-мовленнєві вправи, завдання, ігри

Використання коректурних таблиць на заняттях

Вихователі використовують коректурні таблиці в різних формах роботи з дітьми, зокрема і на заняттях. Слід зауважити, що, з огляду на різноманітність завдань, які можна опрацьовувати завдяки коректурним таблицям, особливо важливого значення їх використання набуває під час проведення інтегрованих занять.

Використовувати коректурні таблиці можна на різних етапах заняття відповідно до поставленої мети. Коректурна таблиця, яку використовують на початку заняття, служить сильним мотивуючим чинником, стимулятором інтелектуальної та мовленнєвої активності. Вона може бути заповненою або порожньою, тобто зображуватись у вигляді рамки, яка в окремих випадках виконує роль своєрідного поля для складання стратегічної карти заняття. У такому випадку вихователь разом з дітьми заповнює порожні клітинки,

охоплюючи при цьому всі змістові лінії, які потрібно розглянути під час ознайомлення з обраною темою.

В основній частині заняття педагог намагається розглянути з дітьми всі можливі взаємозв'язки та взаємозалежності, які існують між об'єктами, у межах теми заняття. Головним при цьому має стати принцип проблематизації інформаційного поля заняття. Педагог має не розкривати перед дошкільниками істину в готовому вигляді, а лише створювати умови, за яких діти вчать знаходити її самостійно.

Наведемо приклади застосування коректурних таблиць в основній частині заняття. План заняття на тему «На іменини до Мухи-Цокотухи»

- Розмова про День народження — про традиції, подарунки, привітання тощо.

- Сюрпризний момент — лист від Мухи-Цокотухи із запрошенням на День народження.

- Робота за коректурною таблицею «День народження».

Завдання:

- назвати, що необхідно для святкування Дня народження (святковий одяг, подарунки, квіти, смачне частування);

- назвати, кого ще запросила на свято господиня (вихователь називає «адресу», діти — гостя);

- назвати, хто що подарував іменинниці, орієнтуючись на вказівки вихователя — «над», «під», «між», «третя з» тощо.

- Складання розповіді за опорними словами — діти об'єднуються в команди і за заданими цифрами, які вказують на номер картинки, складають історію про

День народження.

- Робота в парах — викладання посуду за допомогою паличок Кьюізенера.

- Конструювання з паперу — складання квітки в подарунок іменинниці з кольорового паперу.

- Підсумок заняття.

План заняття на тему «Казкове містечко»

- Вправи з психогімнастики — мотивація дітей на створення казкового містечка з геометричних фігур.

- Дидактична вправа «Чарівний квадрат» — на столах із квадратів Воскобовича діти конструюють будиночки для їжачка та мишки.

- Робота в командах — діти за вказівками вихователя, враховуючи ознаки кольору, форми, викладають вулицю з окремих будиночків.

- Фізкультхвилинка.

- Робота за коректурною таблицею «Будівельний маркет».

Завдання:

- знайти і назвати картинки із зображеннями об'єктів, які можна побачити на будівництві;

- знайти і назвати дерев'яні, залізні, гумові речі;

- продовжити речення — «Муляру для роботи потрібні...», «Водію для роботи потрібні...» тощо;

- командам знайти слова, які починаються зі звука [б]. Скласти речення з цими словами.

- Робота в командах — двом командам пропонують «побудувати» дерев'яний і цегляний будинки, обравши з таблиці необхідні матеріали та інструменти.

- Малювання мешканців будиночків.

- Підсумок заняття.

Під час занять дуже важливо стимулювати виникнення діалогу між дітьми та схвалювати їхні намагання ставити запитання одне одному. При цьому запитання, які дорослий ставить дітям, мають стимулювати їх до внутрішнього пошуку, розмірковувань і об'єктів, існуючі залежності та взаємозв'язки між ознаками й функціями предметів, особливостями їх застосування тощо.

У практичній частині заняття, як і в самостійній пізнавальній діяльності, доцільно організувати роботу з коректурними таблицями як роздатковим матеріалом, з яким діти працюватимуть підгрупами. Педагог залучає дітей до спільної партнерської діяльності, в якій вони могли б застосувати отримані знання та вміння, закріплюючи їх. Час від часу таку роботу варто організувати у формі командної гри — змагання. При цьому мотивом виконання дидактичного завдання стає не пряма вказівка вихователя, а природне прагнення дітей грати і перемагати. Саме це змушує їх вслухатися, вдивлятися, швидко орієнтуватися на потрібну ознаку, властивість предмета

чи об'єкта, підбирати і групувати предмети. Граючи діти можуть використовувати різні способи пошукових дій:

- практичні — перекладання, добирання;
- розумові — обмірковування варіантів розв'язання завдання, припущення, передбачення результату.

Практика свідчить, що в дидактичні ігри за коректурною таблицею, які проводять у формі змагання, діти грають охоче, з винятковою віддачею, вболіваючи за командні результати гри. Систематичне використання коректурних таблиць на заняттях забезпечує ефективний розвиток пізнавальних здібностей дошкільників.

На заняттях, де ми лише починаємо ознайомлювати дітей з певною темою, доцільно використовувати дидактичні ігри на встановлення зв'язків між поняттями у межах цієї теми. Спочатку дошкільників ознайомлюють з основними поняттями, а потім деталізують отримані знання, звертаючи увагу на деякі особливості та нюанси.

Так, спочатку ми розглядаємо узагальнене поняття, наприклад, «дерева». Потім уточнюємо їх різновиди, а саме: хвойні, листяні. Далі переходимо до подальшого уточнення:

- хвойні — це сосна, ялина, ялиця;
- листяні — береза, дуб, осика тощо.

Під час роботи над темою «Дім, домівка» розглядаємо значення цього поняття стосовно природного середовища: дім для рослин, тварин, людей — як місце їх перебування, мешкання. Поступово уточнюємо поняття:

- дім для рослин — луг, болото, море;
- дім для тварин — вулик, барліг, нора, дупло;
- дім для людини — будинок, палац, хмарочос.

Коректурні таблиці, опрацьовані на заняттях, варто використовувати в самостійній ігровій діяльності дітей.

Секрети дидактичної рамки

Зауважимо, що ефективним засобом стимулювання пізнавального інтересу є не лише готові коректурні таблиці, а й так звані дидактичні рамки — розліноване на квадрати ігрове поле (наборне полотно) й набір предметних картинок-карток. Діти, виконуючи словесні завдання-інструкції вихователя (старші дошкільники вже можуть самі давати завдання-інструкції своїм ровесникам), поступово заповнюють ігрове поле-рамку й одночасно контролюють правильність виконання дій кожним з учасників. Ігрова діяльність з дидактичною рамкою сприяє розвитку здатності орієнтуватися в таблиці, вправлянню дітей у розумінні й правильному вживанні просторових прислівників (між, за, перед, вище, нижче, під), прикметників тощо. У роботі з дидактичною рамкою перевагу віддають самостійній пізнавальній активності дітей, а дорослий переважно є організатором або партнером по грі.

Пропонуємо використовувати для самостійної пізнавальної діяльності на основі дидактичної рамки такі види завдань:

- на складання певної послідовності;
- на систематизацію предметів чи об'єктів;
- на орієнтування у просторі таблиці.

Педагог за допомогою символічних позначень, літер та цифр встановлює послідовність, у якій дитина має викласти картинки в дидактичній рамці.

Основною метою завдань на систематизацію предметів чи об'єктів є виділення певної системи, яка містить всі об'єкти, та розбиття цієї системи на декілька підсистем за певною ознакою. Починати роботу слід із завдань на кшталт:

- розкласти на різних рядах усі картинки із зображенням предметів за формою;
- розкласти на різних рядах усі картинки із зображенням предметів за кольором;
- розкласти на різних рядах усі картинки із зображенням предметів за розміром.

Поступово завдання ускладнюються, предмети класифікують за двома, а іноді й за трьома ознаками, при цьому вони можуть бути як протилежними, так і близькими за значенням. Завдання на виділення ознак, які доповнюють характеристику об'єктів, можуть бути такими:

- відшукати асоціативні пари;
- назвати слова-синоніми;
- назвати слова, що римуються;
- визначити пари «друг — ворог»;
- дидактична гра «Кому що потрібно» тощо.

Завдання цього типу дають змогу навчити дітей орієнтуватись у таблиці, рухаючи очима по горизонталі і по вертикалі, з'ясовуючи «адресу» об'єкта. Починати роботу варто з визначення «будиночків» (вертикальні ряди) і «поверхів» (горизонтальні ряди), з часом діти навчаться знаходити їх одночасно. Якщо дошкільники легко справлятимуться з цим завданням, доцільно ввести символічні позначки: своєрідні осі координат, де стрілочками та цифрами позначені напрямки пошуку. За допомогою карток, на яких задано параметри пошуку, діти вже без участі дорослого можуть знаходити потрібні об'єкти або самостійно вигадувати й записувати відповідними символами завдання для інших на знаходження картинки за «адресою». Така ігрова діяльність удосконалює вміння дітей орієнтуватися в різних напрямках руху.

Мотивацією до гри можуть стати такі завдання:

- назвати «адресу», за якою мешкають казкові герої;
- за заданою «адресою»
- розкласти по місцях продукти з супермаркету;
- знайти скарби тощо.

Отже, досвід свідчить, що використання в освітньому процесі коректурних таблиць є надзвичайно ефективним засобом розвитку креативності, пізнавальної активності та самостійності дошкільників.

Ігри з використанням коректурних таблиць для розвитку пізнавальної діяльності дітей

Гра «Що до чого підходить»

Можуть грати четверо - шестеро дітей. Із набору карток на столі дитина обирає будь-яку і накриває ту картинку на таблиці, яка пов'язана з нею логічним зв'язком: пір'ячко - лебідь, бо в лебедя є пір'я; банани - слон, бо вони також з Африки; сир - миша, бо вона їсть сир тощо.

Гра «Загадкові знаки»

Гру можна використовувати як на занятті, так і в позанавчальній діяльності. Попередньо вихователь обговорює з дітьми картки з символічними позначками, домовляючись між собою, які з ознак ці картки позначатимуть. Скажімо:

- круглу форму позначатиме м'яч, прямокутну — зошит, трикутну — прапорець;

- жовтий колір — курча, зелений — листок, червоний — вишня;

- великий розмір — хмарочос, маленький — одноповерховий будиночок.

Потім вихователь пропонує дітям знайти на таблиці картинку за сукупністю ознак. Наприклад, діти одержують картки із зображеннями м'яча, курчати і хмарочоса. Тож мають знайти на коректурній таблиці відповідний об'єкт — круглий, жовтий, великого розміру (гарбуз).

Як ускладнення можна запропонувати аналогічне завдання на основі протиставлення: «Круглий, але не сонце, барвистий, але не веселка».

Гра «Відишкай будиночок»

На столі — картки із зображеннями різних видів житла. Діти по черзі обирають картку і на-кривають нею відповідне зображення тварини чи птаха на коректурній таблиці. Доречно про-понувати дітям складати речення за результатом розв'язання завдання, скажімо: «Слон живе у джунглях». Як ускладнення можна запропо-нувати дітям картки не із зображенням, а зі словом, що його позначає: барліг, нора, лігво, пече-ра. Перед грою вихователь зачитує дітям надпис на картці.

Гра «Порівняй за величиною»

Гру можна проводити і на занятті, й під час самостійної пізнавальної діяльності дітей. Для гри знадобляться картки з цифрами або смужки різної довжини (геометричні фігури різного розміру).

Вихователь пропонує дітям розкласти цифри чи смужки на коректурній таблиці так, щоб позначити закономірність — від найбільшого до найменшого; від найвищого до найнижчого, від найширшого до найвужчого.

Мовленнєво-творча гра

«Складаємо історію за картинками»

Гра сприяє розвитку фантазії, активізації мовлення, логічного мислення, дає дітям змогу встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, утворювати сюжетні лінії на основі опорних слів. Для гри дітей доцільно об'єднати у невеличкі під-групи по 4 —6 осіб, кожна з яких одержує картку із вказаними номерами картинок з коректурної таблиці й запропонованим алгоритмом розповіді. Вихователь пропонує членам команди за відведений час скласти історію, домовившись між собою, в якій послідовності її розповідатимуть та з якого слова розпочинатимуть.

Після виконання завдання вихователь може запропонувати намалювати чи записати складену історію (або лише її план). Варіант добору картинок з опорними словами та структурно-логічних схем розповідей може бути таким:

- Був собі...
- Одного разу...
- Раптом...
- А тут...
- І тоді.

Алгоритм роботи з коректурними таблицями економічного змісту

Коректурна таблиця — це інформаційно-ігрове поле, що розділене на клітинки, заповнені предметними картинками, символами, буквами тощо. Під час роботи з таблицею діти мають встановити максимальну кількість різнопланових зв'язків (колір, форма, величина, розміщення, призначення) між її елементами.

Специфікою занять з економічного виховання є формування первинних економічних знань, умінь і навичок щодо понять, з якими дитина не стикається в повсякденному житті (бюджет, бартер, ресурси, потреби, валюта тощо). З огляду на це ми вибудували алгоритм роботи з коректурними таблицями економічного змісту. Він складається з трьох етапів: підготовчого, основного та заключного.

На першому етапі ми ознайомлюємо дітей з теоретичним матеріалом з опорою на наочність (картки, картинки, схеми). Під час роботи водночас поповнюємо предметно-розвивальне середовище: технологічні карти та розробляємо алгоритми роботи з ними, виготовляємо макети сімейного бюджету тощо. Це сприяє урізноманітненню освітнього процесу та успішнішому оволодінню дітьми економічними поняттями, уявленнями, збагаченню враженнями, а ще — розширенню знань дошкільників про навколишню дійсність. На другому етапі ми розширюємо й поглиблюємо знання дошкільників шляхом інтеграції занять з використанням самостійно розроблених та виготовлених інтелектуально-супровідних карток із різними завданнями економічного змісту. Опрацювання цих завдань спрямоване на забезпечення максимальної активності кожної дитини під час індивідуальних і групових форм роботи. Інтелектуально-супровідні картки складаються з 10 клітинок. Розробляючи завданнями до них, ми частково використали технологію коректурних таблиць.

На інтелектуально-супровідних картках ми пропонуємо дітям виконати завдання на кшталт:

- накрити фішками КР (капітальні ресурси), ТР (трудові ресурси), ПР (природні ресурси);
- відповісти на запитання «Що зображено зліва від клітинки під номером...?»;
- назвати, у якій клітинці зображена формула СБ (сімейного бюджету);
- назвати, що зображено в нижньому ряду в першій клітинці зліва тощо;
- обвести кружечком потреби всіх рослин (тварин);
- розв'язати проблемну ситуацію «На безлюдному острові» (зобразити схематично те, що ти візьмеш із собою на острів);
- з'єднати пари картинок (скажімо, продукти й рослини, з яких вони виготовлені);

- ігри: «Плутанина» (визначити, що зайве в ряду — природні ресурси: вода, вугілля, стакан); «Книга скарг» (назвати, які тварини потребують нашої допомоги; заповнити сторінку в книзі скарг рослин);
- запропонувати, використовуючи малюнок, можливий бартер із товаришем у групі;
- розгадати кросворд «Сімейна економіка»;
- відшукати, у якій клітинці зображений макет сімейного бюджету тощо.

Робота над інтелектуально-супровідними картками передбачає розв'язання дошкільниками завдань індивідуально, у підгрупі або разом з батьками. Вивчаючи певну тему, завдання на картці можна використовувати частково або повністю: наприклад, дитина виконує завдання в одній клітинці (намалювати сімейний портрет) або в кількох (з'єднує стрілочкою складові сімейного бюджету).

Над кожною інтелектуально-супровідній картою дитина працює протягом кількох занять з економіки, може брати її у вільний час, здебільшого упродовж другої половини дня. Результатом цієї роботи є заповнена картка і сформований базовий обсяг знань, що дає змогу дитині вільно на ній орієнтуватися.

Використання цих карток на заняттях сприяє розвитку пізнавальних інтересів, інтелектуальних здібностей, мовлення, математичних уявлень дошкільників, уміння орієнтуватися в просторі, а також стимулює дітей до пошуку та відкриття нового. Адже, працюючи над інтелектуально-супровідними картками, кожна дитина самостійно шукає шляхи розв'язання проблемно-пошукових завдань.

На основному етапі ми маємо змогу найбільш якісно реалізувати особистісно-орієнтовану модель спілкування з дошкільниками. Для цього ми створюємо проблемні ситуації, які формують активний пізнавальний інтерес дітей до економічної культури.

Третій етап передбачає проведення підсумкових і узагальнювальних економічних занять з використанням коректурних таблиць, які повністю відповідають коректурним таблицям Наталії Гавриш. Їх ігрове поле поділене на 20 клітинок, що містять завдання економічного характеру.

Тематичні блоки програмового матеріалу з економічного виховання

Програмовий матеріал з економічного виховання ми розподілили на чотири основні тематичні блоки: «Сімейна економіка», «Потреби» (людини, рослин, тварин), «Гроші. Валюта», «Ресурси».

Життя кожної дитини починається в родині. Сім'я виховує в дитині культуру споживання, спілкування, пізнання, що є основою для розвитку економічної культури дошкільника. У сім'ї дитина отримує не лише первинні економічні знання. Вона, так би мовити, живе в сімейній економіці: розв'язує такі завдання, як «хочу» і «можу», що скільки коштує, як поводитися з речами, стикається з економічними проблемами, які розв'язують члени сім'ї (придбання продуктів і товарів, складання меню, розподіл сімейного бюджету).

У межах цього тематичного блоку діти дізнаються, що все те, що людина хоче мати й має змогу придбати, — це те, без чого вона не може жити, тобто її потреба. Потреба — це необхідність мати певні умови життя, діяльності, матеріальні об'єкти. Це люди або соціальні чинники, без яких людина відчуває дискомфорт.

Щоб задовольняти потреби членів сім'ї, необхідні кошти, тобто гроші. Діти дізнаються, що гроші — це феномен, передусім економічний. Вони можуть культивувати в людях добро і зло, їх можна розглядати як засіб виживання і процвітання, накопичення і заощадження. У межах цього тематичного блоку важливо підвести дітей до висновку, що не все в житті можна купити за гроші.

Щоб заробляти й отримувати гроші, необхідно працювати. Усі дорослі працюють і виробляють все те, що необхідно для життя і задоволення потреб людей: продукти, речі, іграшки, книжки тощо. І все це об'єднує економічне поняття: «ресурси». У межах тематичного блоку «Ресурси» діти ознайомлюються з різноманіттям природних, капітальних, трудових ресурсів та способами їх використання.